

Pavel Drábek

Obležen národem dramatiků: Jan Lier (1852–1917)

Petra Ježková. *Obležen národem dramatiků: Jan Lier (1852–1917)*. Praha: Academia, 2014. 508 s.

Petra Ježková vydala u nakladatelství Academia v edici Historie svou přepracovanou doktorskou práci věnovanou fejetonistovi, kritikovi, prozaikovi a dramaturgovi Janu Lierovi (1852–1917). Lier byl svého času známou osobností literárního a vůbec kulturního života, což Ježková pečlivě a poutavě dokládá. Lierovy literární fejetonistické počátky podporované Janem Nerudou pokračovaly solidní kariérou literáta, který zúročil své zkušenosti od dráhy v povídkovém podžánru svého druhu, v železniční novele. Tento útvar patrně vytvořil – pokud to ovšem nebyla jeho soupeřka v prvenství I. Geisslová (s. 33–34). V osmdesátých letech 19. století byla po Lierovi velká shánka mezi redaktory literárních časopisů a Lier se stal obdivovaným autorem – jednak pro svou povídkovou činnost, jednak pro ironické a satirické fejetony, které dokládají jeho velký vtip, přehled i nadhled. Lier psal o výtvarném umění, o divadle a stal se také jedním z významných činitelů toho, co bychom dnes nazvali památkovou péčí – když se přidal k hnutí za zachování historického rázu staré Prahy. Kapitoly věnované Lierově literární a společenské činnosti jsou nesmírně zajímavé a poučné; přesahují rámec teatrologického oboru a ukazují plastickou, angažovanou a mnohostrannou osobnost.

Jakožto váženého a uznávaného veřejného kulturního činitele jmenovalo Národní divadlo Jana Liera svým dramaturgem. Kapitoly věnované této Lierově činnosti tvoří

jádro rozsáhlé knihy – a na dějinách této (zdánlivě) „malé“ či „nepatrné“ epizody je možné nahlédnout fascinující a zlomovou éru české kultury. Lier se stal dramaturgem (1896–1900) po teatrologii často probírané éře Ladislava Stroupežnického (1883–1892) a notoricky opovrhované éře Bedřicha Frída (1892–1896) a před další určující veličinou českého divadelního pantheonu, Jaroslavem Kvapilem, který dramaturgický stolec *de jure* zastával od roku 1900. Ježková není jednostranným apologetou Jana Liera a nesnaží se dělat takříkaje z komára velblouda; a přesto – ačkoli to nevyslovuje ani nenaznačuje – troufal bych si tvrdit, že méně rázovití dramaturgové, než jakými Frída a Lier byli, zažili zajímavější éru a dokážou nám o fungování i politickém nefungování Národního divadla ukázat víc než jejich slavnější kolegové. Za Stroupežnického se sice na první českou scénu dostalo realistické drama, ale kacírsky se ptám – co je nám takto bez kontextu po realismu a co jsme pro realismus zase my? Podobně za Kvapilovy éry prošly další velkolepé -ismy (tolik Lierem svého času satirizované). V dnešní době mi připadají zajímavější švy a trhliny oněch monolitů. Kupříkladu Frída (pojedaňvaný v kapitole zbytečně hanlivě nazvané „Konciliantní Bedřich Frída“) je tu na jednu stranu líčen s nálepkou beztvárnosti, neviditelnosti a nevýraznosti. Na druhou stranu za jeho čtyřletého dramaturgického působení se na jevišti Národního divadla objevila vrchol-

ná díla Julia Zeyera, Mrštíkových *Maryša*, mnohé věšticí *Bludička* Jaroslava Kvapila či raně modernistická *Vina* Jaroslava Hilberta. Toto rozhodně není nezajímavé období s „neviditelnou dramaturgií“, jak to autorka nazývá. Takové hodnocení si vykládám jako přežilé pojetí dramaturga coby konzistentního ideologa, který naplňuje program – ačkoli víme, tak jako to věděl Frída a věděl to i Lier, že obecenstvo není jedno a žádná jednorozměrná poučka není spasitelná. Podobně mám své pochybnosti o hodnocení Jana Liera protirakouského (s. 160n. a jinde). Otázky národní by bylo vhodné pojmut plastičtěji.

Místy se může zdát, jako by Ježková stále uctívala ony „posvátné krávy“ české divadelní historie, ale její kniha už naznačuje nový směr – v klíčových kapitolách věnovaných divadlu za Jana Liera věnuje stejnou (ne-li větší) pozornost zapadlým, odmítnutým a neúspěšným dramatikům jako oněm slavným a velkým. Není v tom poraženectví nebo skepse vůči „velikosti českého národa“ – naopak jde o plastický obrázek dobové praxe v její neokázalé všednodennosti. Za velmi cenné pokládám zprávy o běžném provozu – od památkové péče přes rodinné starosti až po zdánlivé malichernosti, jakými jsou dámské klobouky překážející ve výhledu v hledišti nebo blechy v divadlech! Pro porozumění době a pro náhled do tehdejšího života je to věc zcela klíčová a řekne mnohdy víc, než krasoduché spory o ten nebo onen -ismus či neshoda nad hodnocením české otázky a podobné „kokrhy a krákovy“ (řečeno slovy citovaného spisovatele Jana Váni z roku 1897).

Obležen národem dramatiků Petry Ježkové je znamenitě vybadaná a fortelně do-

kumenty vypodložená kniha – a navíc zábavná a čtivá. Svobodně se pohybuje mezi literaturou, divadlem, výtvarným uměním, kulturní politikou i ekonomickým provozem – a výsledek se čte bezmála jako román, který nám podává obrázek slavné éry i s jejími neslavnými řevnivostmi a malichernostmi, mezi nimiž si Jan Lier obdivuhodně zachoval – když už ne věcnou literární a divadelní slávu – uznání a respekt svých současníků, ale i obdivuhodnou a zároveň obdivuhodně lidskou a ohleduplnou rovnost a přímou. Máme tu co do činění s méně významným autorem a snad málo výrazným dramaturgem-ideologem; to na straně jedné. Na straně druhé je Jan Lier až dojemně vzorem slušného a velkorysého chování uprostřed invektiv a útoků bodavého hmyzu – rozuměj štváčů a šikanistů, kteří se semknou proti každému výraznějšímu člověku, má-li navíc veřejnou funkci a rozhodovací zodpovědnost. V tomto je příběh Jana Liera velký a nadčasový.

Bylo by krásné, kdyby Petra Ježková napsala knihu o Jaroslavu Kvapilovi – která nám chybí. Má k tomu nejen výborný základ v monografii o Janu Lierovi, ale také dostatečně plastický a kritický odstup k jinak *ad nauseam* opěvovaným velikánům českého divadla. Mohli bychom tak získat bohatší obraz toho, co díky divadlu a jeho prostřednictvím jsme.

Na závěr dvě reklamační stížnosti:

Ad Nakladatelství Academia: Milé nakladatelství, za knihu jsem zaplatil 485 Kč. Má několik krásných reprodukcí na křídovém papíře, ale na knihu s trvalou hodnotou bych očekával kvalitnější papír, když už

ne pevnou vazbu. S materiálem, na kterém jste Petře Ježkové knihu vydali, vaše edice Historie dlouhou historii mít nebude. Obávám se, že do několika málo let bude vazba rozpadlá a papír žlutý.

Ad Literární archiv Památníku národního písemnictví: Fond Jan Lier obsahuje 24 kartonů. Autorka dostala k dispozici čtyři a pak výjimečně ještě jeden, celkem tedy

5 (!!!) kartonů. Protože fond je nezpracovaný. Kdo tomuto fondu bude kdy rozumět lépe a bude schopen věnovat mu větší péči než odbornice z Kabinetu pro studium českého divadla? Kdo se tomuto fondu bude věnovat za našich i vašich životů – pakli kdy vůbec? Z důvodu vaší retardované politiky jste znemožnili dokončit jedinečnou práci a vlastní fond jste pohřbili na dobu rovnající se subjektivně věčnosti.